

KÜLÖNFÉLÉK.

Sociologia és theologia. Az unitáriusok londoni papnevelő intézetében Wicksteed ur, ez intézet egyik tanára, a beállott tanévben sociológiát fog előadni. Megnyitó beszédében érdekesen mutatja ki a sociologia és theologia közötti viszonyt s ebből kifolyólag előbbinek a theologiai tanfolyamban hasznát és szükségességét. „A keresztény pap feladata — ugy mind W. — két irányu. A mint a törvény két táblára irattott: ugy az evangeliumban is két parancsolat van. A zsidók ama közmondása, hogy nem könyörgés az, a melyben nincs emlékezet az Isten országáért, mélyen be kell hogy vésve legyen a ker. pap lelkébe is, midőn gondolattal, szóval és tettel az Isten országának megalapításán munkálkodik. Oly feladat ez, melynél a vallás és erkölcs egymással keznet kell hogy fogjanak és ha az erkölcs tanítása épp oly nélkülözhetlen a papra nézve, mint a vallás tanítása, ki kételkedhetnék azon, hogy kiképzésére szükséges ismernie a társadalom szervezetét, annak fejlődését és a társadalmi nagy intézmények jelentőségét? Mert az ember magaviselete — az erkölcstudomány tárgya — mindenütt a társadalmi viszonyokon nyugszik s a társadalmi intézményektől van föltételezve. Ama „categoricus imperativus“ formáját ugyan le lehet vonni az emberi természet alkotából is, de annak tartalmát az emberi társadalom viszonyai szabályozzák. És ha az erkölcsiség jövő tanítója és hirdetője, a jövő vezér és tanácsadó, kinek feladata lesz jellemeket formálni és a magaviseletnek állandóságot és erőt adni, ha a jövő prófétája, kinek szava az isten országának eljövételét siettetheti, tudni akarja mit cselekedjék, hogy másokat vezessen, teljesen ismernie kell azon társadalmi intézmények természetét és jelentőségét, a melyeken az ember egyéni élete minden időben nyugszik.“ Ezután a zsidó prófétákon elkezdve egész napjainkig feltünteti, hogy az egyházban mikor minő súlyt fektettek a társadalmi kérdésekre. Megemlékezik a reformátorokról is, a kik mindamellett, hogy a protestans reformatio elvei nem kedveztek a sociologia vallás-tudományi fejlődésének, mégis nem mulasztották el mindazon politikai és közgazdasági kérdésekkel foglalkozni, a melyek korukat érintették; sőt a történelemírók szerint Kálvin volt az első, a ki a kölcsön

után járó kamatot tudományosan védelmezte. „Mi nem azért veszünk vizsgálat alá -- mondja W. — valamely hitet, hogy annak hamis voltát kimutassuk, hanem hogy meggyőződjünk arról, ha vajjon igaz-e? Nem szabad visszaretennünk a mi elvünknek alkalmazásától. Hogy a biblia s egyedül a biblia a protestánsok vallása, ez a nézet rég megszűnt a mi jelmondatunk lenni. A biblia szava, hogy „Isten szeretet“, nem fog rajtunk segíteni, ha a józan ész és tapasztalat ennek ellene mondanak. Mi az egyház tekintélyszavát viaszautasítottuk és amaz egyházi tan, hogy Isten a maga jellemét és célját kijelentette, akkor, mikor az ige Jézusban testté lett, nem sokat fog rajtunk segíteni, ha nem tudjuk feltalálni, hogy ugyanazon jellem és ugyanazon cél a természetben és az emberben is kijelentve s napról-napra ismét megtestesülve vannak. Hol kell tehát keresnünk az isteni kijelentés hitelességét? Az emberi lélek nyilatkozataiban és az emberi élet állapotában. Megegyezik-e ezen két kijelentés egymással vagy egyik meghazudtolja a másikat? Ha ez nem kérdése a theológiának, ugy nem tudom, mi lehet a theologia. Ezen kérdésre adott felelettől függ, hogy Ormuzdban és Arimanban higyjünk-e, vagy a mi Atyánkban a menyben; ha vajjon egy Istent szájjal valljunk-e s a másikat életünkkel szolgáljuk, vagy szívvvel és lélekkel csak egy Istent kell-e imádnunk; vajjon a vallásos hit magas színvonalát elérjük-e azzal, ha fejünket meghajtva kiáltjuk: „Isten nagy és mi nem tudjuk őt felfogni s nem inkább megközelítjük-e azt, ha mélyebb ismerettel és tapasztalattal mindinkább meggyőződéssé válik bennünk az a hit, hogy Isten szeretet.“ „... A sociologia, ennél fogva, megfosztva a vallástól — így végzi megnyitó beszédét W. — szánandó tudomány, melynek semmi haszna nincs. A theologia megfosztva a sociológiától, nem érintkezik a jelen étellel s valótlansággal van tele. A kettőnek egyesülésétől függ az emberiség jövője, azon idő eljövetele, midőn az Ur ismerete, mint a víz a tengert, fogja elborítani a földet, a midőn ezen nem lesz zsarnok és nem lesz rabszolga.“ Sajnáljuk, hogy csak kivonatossan ismertethetjük Wicksteed tanár ur eme megnyitó-beszédét. De azt hisszük, hogy a közlött részletekből is kitünik, hogy a midőn W. ur az angol unitárius papnöveldeben a sociológiának előadását kezdeményezte, ezzel a theologiai tudományok közé egy oly tárgyat vezet be, melynek a papnövendékek bizony nem csekély hasznát vehetnék.

Simén-ünnepély. Elismerésre méltó munkát végzett a „G a g y és ny i k ó m e n t i u n i t á r i u s p a p i ö n k é p z ő k ö r“ a legközelebbi hónapokban. Egyszerű, de diszes emlékkövel jelölte meg sirját a tiz év előtt elhalt Simén Domokosnak, a ki theologiai tanárunk, folyóiratunk

szerkesztője és e mellett a szabadelvű protestáns irodalomnak tekintélyes bajnoka volt.

Folyó év április havában adakozásra hívta fel Simén tanítványait, tisztelőit és barátait az önképzőkör. Sietett leróni a kegyelet szent adóját első sorban ő maga és azután azok, a kikhez a felhívás eljutott. S így történhetett meg, hogy egy pár hónap alatt elérte célját a kis kör, s ünnepélyesen leleplezte a sirkövet Kis-Kadácsban f. évi szeptember 9-én.

Maga az ünnepély nagyon szépen sikerült. Udvarhelymegye tisztikara, élén derék alispánjával; rendkívül nagy és diszes közönség, nemzet és valláskülönség nélkül; az egyházkörök és iskolák küldöttségei, a papnövédek képviselői voltak jelen az ünnepélyen. Szeretett főpásztorunkat is csak hirtelen betegsége tartóztatta vissza a személyes megjelenéstől, a melynek pedig nagy örömmel néztünk eleibe.

Délelőtt 11 órakor kezdődött az ünnepély a sz.-kereszturi unitárius egyházkör dalköre alkalmi énekével. Megnyitó beszédet mondott Németh István siménfalvi pap. kinek az ünnepély indítványozásában és véghezvitelében nem kis része van. Érdekesen és hiven rajzolta Simén életét utóda Boros György theologiai tanár, ki a sirkőre tett adakozásokat legnagyobb részben gyűjtötte. S végül Szentkirályi Árpád köri felügyelő gondnok zárta be az ünnepélyt, s vette át az egyházkör nevében a sirkövet, mint köztulajdont. Szép jelét adták a tiszteletnek és kegyeletnek az Ürmösi fiuk, a kik tekintélyes összeget adtak a sirkőre, a melyet az ünnepélyen gyönyörű koszorúval diszítettek fel. Hasonló ehhez a papnövédek koszorúja is, melyet ők „a nagy theologus emlékére” hoztak. Előbb kell vala talán említenem az egyházkör dalkörének szabatosan előadott énekeit. Valóban bámulatos kitartással vezeti és szorgalommal tanítja Gyórfi Ferencz énlaki pap, a ki mindig maga jár elől jó példával a földrajzi távolsággal sokat küzdő tagoknak. A ki hallotta, bizonyára meglepéssel távozott el az ünnepélyről. Mindenki igazolva látta a római szónok mondását: „a z e l m u l t f á j d a l m a k e m l e g e t é s e g y ö n y ö r ü s é g e t o k o z.” Jól esik lelkünknek, hogy Simén halálával érzett fájdalomunkat mi is feljuttva, a valláserkölcsei élet nagy igazságainak hirdetésére új erőt merithettünk.

Említésre méltó, hogy a sirkőre tett adakozások összege 293 frt 74 kr, melyből maga a kő 200 frttal, elszállítása, bekerítése és az ünnepély kiadásai 72 frt 44 krral fedeztettek. E szerint az alap még 21 frt 30 krral rendelkezik, a melyhez még 8 frt 30 kr ígéletben levő összeg számítandó. Ez alap rendeltetése felől még később fog az önképzőkör határozni.

Kinevezés. Zsakó István gyulafehérvári t. széki bíró, egyh. tanácsos, ugyanezen törvényszékhez elnökké neveztetett ki, mihez őszintén gratulálunk.

Felhívás lelkész és énekvezér atyánkfiaihoz! Tapasztalatom szerint, énekvezér, mint némely lelkész és más énekkedvelő atyánkfiai kezein több szép és alkalmas, hosszabb vagy rövidebb, egy vagy több versszakból álló oly újabb keletű halotti énekek forognak, a melyek halotti énekes könyvünkben nincsenek meg; annyira, hogy némely helyen ritka az oly temetési szertartás, a melyen könyörgés és szent beszéd között vagy utoljára ily énekek ne vétetnének használatba.

Halotti énekes könyvünkben az előforduló alkalmaknak megfelelő énekek — a könyörgés és szent beszéd közöttieket kivéve, melyekben csakugyan van hiány — a szükséges mennyiségben találhatók ugyan, de azért mégis szükségesnek tartanám, ha az ily. még napvilágot nem látott énekek közöltetve minden érdeklővel megismertetnének!

Azért, többek nevében, bátor vagyok felkérni mindazon énekvezér és más illető atyánkfiait, a kiknek kezén ily énekek vannak, sziveskedjenek azokat a Ker. Magvető szerkesztőségéhez közöltetés végett megküldeni. A Ker. Magvető szerkesztősége szives volt megígérni, hogy a használatra alkalmas ily énekeket beküldés esetében készséggel fogja közölni.

A mely közlendő ének valamely ismert más ének dallamával bír, az az ének elején a szokott módon megnevezendő; a melynek nem volna határozott dallama, az is közlendő, mert az, hiszem, hogy megtalálja dallamszerzőjét; és a melynek tán ismeretlen, de szép dallama volna, az lekottázva közlendő.

Ohajtandó volna, hogy énekszerzőink forditanának gondot vagy egy szép könyörgés és szent beszéd közötti halotti ének írására és közlésére is.

K o z m a D i m é n ,
f.-váraljai lelkész.

Midőn t. lelkésztársunknak e felhívását készséggel közöljük, egyzersmind a legmelegebben ajánljuk figyelembe. Mentsük meg emez énekeink közül a melyek jók, s tegyük közzé, hogy legyenek mindenki által használhatók. Lendítsünk énekgyűnkön ezáltal is; és másfelől meg új énekek szerzése által. Folyóiratunkban két jeles munkatársunktól már is több eredeti dicséret és átirt zoltár jelent meg. Növeljétek a chorust és „dicsérjétek őt huroknak zengésével és orgonákkal“, hogy készithessük elé az utját egy új énekes könyv kiadásának, mire az idők jele int.

S z e r k.

Papválasztás. A vargyasi eklekziába Kisgyörgy Sándor kénosi lelkész választatott meg ny. esperes Gyöngyösi István lemondásával üresedésbe jött állomásra. Szívünkben üdvözljük megérdemelt új állásán. Kisgyörgy előbbi eklekziájában közelismerést vivott ki s hisszük, hogy azt itt is megnyerendi. Kénosi lelkészszé meg a főt. püspök ur Lőrinczi István, kolozsvári isk. főnököt, szép reményre jogosító ifju barátunkat nevezte ki. Ezenkívül még két papváltozás történt ujabban: Városfalván és Csókfalván. Az elsőbe megválasztották Máté Sándor h. ujfalvi, az utóbbiba Fekete József szőkefalvi lelkészt, kiknek újabb állomásukon is sikert kívánunk működésükre.

Gyász hírek.

Széplaki Petrichevich Horváth Borbára nincs többé! F. évi sept. 16-án belmonostor-utcai lakásán jobb létre szenderült. Fájó érzéssel kísértük sirjába; de büszkeséggel emlékezünk róla. Ős unitárius főrangú családból származott, s a család legszebb erényeivel tündökölt. Életét, mely 74 évre terjedt, a testvéri szeretet, szívjóság, vallásosság és áldozatkészség cselekedetei töltik ki. Korán elhunyt testvére, P. Horváth Rozália, Kendefy Károlyné fiát, Kendefy Árpádot a legodaadóbb gondnal nevelte fel — kit nagy fájdalmára akkor vesztett el, midőn a legnagyobb örömét lelte benne, s többi testvéreinek családja is érezte az ő szeretete melegét. Áldozatkészségével meg az egyházban fénylett. Minden adakozásnál az első közt sietett megjelenni. Kolozsvári eklekziánkban egy szép urasztali takaróval és pohárral örökitette meg nevét. De a mi minden erényeinek koronája volt, az a mély valóság, az az igaz hit, mely őt annyira jellemezte; az a tiszta keresztény lelkület, mely valóban ritka. Halálát első sorban Petrichevich Horváth Gábor és Petrichevich Horváth Kálmán s családjuk és a kivel anynyi boldog órát töltött, az ő unokahuga, barátja: Gróf Kornis Zsigmondné szül. báró Györffy Berta fájjalják. Legyen a hant könnyű az áldott nő porai felett!

Kovács Mihály kissolymosi unitárius lelkész, keresztur-köri esperes oct. 4-én, 74 éves korában, elhalálozott. Feltűnést nem kereső, de hiven munkáló szolgája volt az Urnak. Vallásközönségünk egy rendithetlen bajnokát, az egyházkör papjai jó kartársat, barátot és előljárót s hivi szeretett jó papot vesztettek benne. Nagy családot hagyott hátra, s Imre flának, ki papnövendék, nemes példát. Legyen áldás emléken!

„Unitáriusok Magyarországon a XVI. és XVII-ik száz évben“ című Kanyaró Ferenc által irt értékes tanulmányok folytatását a főtanácsról adott közlemények miatt a következő füzetre kellett halasztanunk.

A „Keresztény Magvető pártolói“ közé ujabban egy magát megnevezni nem akaró 100 frt befizetésével állandó pártolónak lépett be. Fogadja legmelegebb köszönetünket!

ARANYKÖNYV.

A SZÉKELY-KERESZTURI GYMNASIUM

5-ik tanári székére tett adakozások.

VI. Közlemény.

I. Tökét.

a) *Kötlevélben.*

Mikó Dezső Abrudbánya 50 frt.

b) *Kézpénzben.*

Egy magát megnevezni nem akaró	400 frt.
Bordosi ekkla	5 r
Vajda Mihály Bodosról	1 „
Izsák Albert Ravából	1 „
Rédiger Géza lelkész	1 r
Damokos Árpád postamester	2 r
Id. Gálfalvi István lelkész	1 r
Kovács Dénes Zilah	10 r

Összesen : 421 frt.

2. Évenként ígértek.

a) *5 évig.*

	frt	kr	frt	kr
Szt.-Abrahámi ekkla	à 10	—	=	50 —
Ágh Mihály	à 1	—	=	5 —
Keresztély Márton	à 1	—	=	5 —
Id. Lőrinczi Zsigmond	à 1	—	=	5 —
Lőrinczi Domokos	à 1	—	=	5 —
Lőrinczi Dénes	à 1	—	=	5 —
Lőrinczi Mihály	à 1	—	=	5 —
Lőrinczi Péter	à 1	—	=	5 —
Bodó János	à 1	—	=	5 —
Benedek János 3 évre	à 1	—	=	3 —
Összesen :	19	—	=	93 —

b) *10 évig*

Péterfi Mihály à 2 — = 20 —

BENCZÉDI GERGELY,
közpénztárnok.

ALAPITVÁNYOK.

Kovács Dénes bágyoni nagybirtokos és egyh. tanácsos, ki a múlt évben örökölte meg nevét főtanodánknál tett szép alapítványával, most megint ujjal jelét adta áldozatkészségének a kövendi és bágyoni ekklézsiák részére tett adományai által.